

Transkrypcja zagranicznego aktu urodzenia dziecka, w którym jako rodzice zostały wpisane więcej niż dwie osoby

---

Transcription of a Child's Foreign Birth Certificate on Which More Than Two People Were Entered as Parents

The author analyses the problem of transcription of the foreign birth certificates on which more than two people were entered as parents. According to the author such transcription would be contrary to the fundamental principles of the legal order of the Republic of Poland and as such should be inadmissible.

Janusz Gajda

Profesor Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach

ORCID – 000-0003-4865-6829

Słowa kluczowe:
transkrypcja aktu urodzenia, rodzice,
podstawowe zasady porządku prawnego

Keywords:
transcription of birth certificate, parents,
fundamental principles of the legal order

<https://doi.org/10.36128/priw.vi32.79>

1. Uwagi wprowadzające

Jedną z cech współczesnego świata jest postęp, który dokonuje się nieustannie i w szybkim tempie. Wskutek tego niejednokrotnie to, co wydawało się jeszcze stosunkowo niedawno niemożliwe do osiągnięcia (a nawet wyobrażenia), obecnie staje się realne¹.

---

1 Jedynie tytułem przykładu w tej mierze można nadmienić, iż ostatnio media doniosły o narodzinach dziecka mającego troje genetycznych rodziców. Było to możliwe dzięki zastosowaniu techniki określanej jako MST (*Maternal Spindle Transfer*). W przypadku dziecka poczętego za pomocą tej metody materiał genetyczny pochodzi nie od dwojga (jak

Zachodzące przemiany nie pozostają przy tym bez wpływu na kulturę i obyczajowość całych społeczeństw. Pojawiają się bowiem nowe poglądy, podejmowane są co i raz próby rewidowania istniejących uprzednio zapatrywań. Wielokrotnie kwestionuje się znane od wieków instytucje (także prawne), uznając je za przestarzałe oraz nieprzydatne we współczesnym świecie.

Dokonujące się różnorodne przemiany wywołują spory wpływ na systemy prawne poszczególnych państw. Ustawodawcy starają się je bowiem uwzględnić, wprowadzając stosowne regulacje. W związku z tym wyrażany jest pogląd, zgodnie z którym powinni oni „nadać” za zachodzącymi zmianami w różnych dziedzinach życia, ponieważ często wywołują one skutki nieobojętne z punktu widzenia prawa. W takim wypadku dokonanie stosownych innowacji w systemie prawnym wydaje się pożądane. Pamiętać jednak przy tym trzeba o znanym nie od dziś postulatcie racjonalności ustawodawcy². Wprowadzane zmiany w obowiązujących przepisach muszą być dobrze przemyślane, aby mogły należycie spełniać swoją rolę. Ponadto, racjonalny ustawodawca powinien umieć odróżnić zmiany konieczne, przydatne od zbędnych czy wręcz szkodliwych i wprowadzać jedynie te pierwsze. Celowe wydaje się więc dokonywanie rozróżnienia pomiędzy sygnalizowanymi rodzajami innowacji i ograniczanie korekt systemu prawnego do rzeczywiście niezbędnych. Sądzę natomiast, że działalność ustawodawcy nie powinna polegać na bezkrytycznym uwzględnianiu żądań różnych grup społecznych, oczekujących spełnienia określonych postulatów, oczywiście korzystnych z ich punktu widzenia³.

Wspomniane uprzednio zmiany nie omijają fundamentalnych instytucji prawa rodzinnego. Jedynie tytułem przykładu można wspomnieć o takich pojęciach jak rodzina, rodzice czy małżeństwo. Współcześnie bowiem wielokrotnie kwestionuje się ich dotychczasowe (tradycyjne) rozumienie⁴.

---

dotychczas) osób, ale od trojga. Zob. np. *Urodził się chłopiec, który ma „troje rodziców”. Przyszedł na świat dzięki metodzie MST*. www.tvnmeteo.tvn24.pl/informacje-pogoda/swiat.27/urodzil-sie-chlopiec-ktory-ma-troje-rodzicow-288428.1.0.html, [dostęp: 28.10.2019].

- 2 Zob. np. Piotr Kantor-Kozdrowicki, „Racjonalność prawodawcy jako paradygmat nauk prawnych”, *Folia Iuridica Universitatis Wratislaviensis*, vol. 7 (2018): 98 i n. oraz powoływane tam piśmiennictwo.
- 3 Bliżej zob. np. Janusz Gajda, „Kilka słów o braku potrzeby ‘nadażania’ za wszelką cenę przez polskie prawo rodzinne” [w:] *Prawo rodzinne i spadkowe wobec współczesnych zjawisk technologicznych i społecznych*, red. Jakub M. Łukasiewicz, Mariusz Załucki (Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2018), 21 i n.
- 4 Szerzej odnośnie do tych zagadnień zob. np.: Małgorzata Łączkowska-Porawska, *Heteroseksualność i monogamiczność małżeństwa jako stosunku prawnego* (Warszawa: Wydawnictwo INP PAN, 2019), 31 i n.; Joanna

Dodać przy tym trzeba, że w szeregu państw ustawodawca zdecydował się na regulacje odpowiadające nowym trendom, normując np. związki partnerskie, „małżeństwa” jedнопłciowe czy „adopcję” przez pary homoseksualne.

Dokonujące się w systemach prawnych innych państw przemiany nie pozostają bez konsekwencji dla polskiego prawa, nawet jeżeli nasz ustawodawca nie wprowadził takich zmian o jakich tu mowa. Takie nieraz daleko idące modyfikacje przeprowadzane w obcych systemach prawnych, oddziałują także na polską rzeczywistość. Wynika to chociażby z szerokich możliwości przemieszczania się przez obywateli różnych państw zarówno w Europie, jak i na świecie. Przykładem generowanych przez omawiane zmiany problemów może być chociażby kwestia transkrypcji zagranicznych aktów urodzenia, w których jako rodzice dziecka są wpisywane osoby tej samej płci⁵. Wspomniane zagadnienie jest niezwykle kontrowersyjnym, aczkolwiek nie jedynym, dotyczącym transkrypcji zagranicznych aktów urodzenia. Innym

---

Mizielińska, Justyna Struzik, Agnieszka Król, *Różnym głosem. Rodziny z wyboru w Polsce* (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2017), 13 i n.

- 5 O tym, że nadmieniony problem nie ma wyłącznie jednostkowego charakteru może świadczyć całkiem spora liczba orzeczeń na ten temat. Zob. np. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Łodzi z dnia 14 lutego 2013 r., III SA/Łd 1100/12, www.orzeczenia.nsa.gov.pl/cbo/search, [dostęp: 08.01.2015]; wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 17 grudnia 2014 r., II OSK 1298/13, www.orzeczenia.nsa.gov.pl/cbo/search, [dostęp: 15.02.2015]; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z dnia 10 maja 2016 r., III SA/Kr 1400/15, www.orzeczenia.nsa.gov.pl/cbo/search, [dostęp: 07.02.2019]; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach z dnia 6 kwietnia 2016 r., III SA/Gl 1157/15 [www.orzeczenia.nsa.gov.pl/cbo.search](http://www.orzeczenia.nsa.gov.pl/cbo/search), [dostęp: 07.02.2019]; wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 20 czerwca 2018 r., II OSK 1808/16, www.orzeczenia.nsa.gov.pl/cbo/search, [dostęp: 07.02.2019]; wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 10 października 2018 r., II OSK 2552/16, www.orzeczenia.nsa.gov.pl/cbo/search, [dostęp: 30.01.2019]; wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 10 października 2018 r., II OSK 1806/16, www.orzeczenia.nsa.gov.pl/cba.search, [dostęp: 7.02.2019]; wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 30 października 2018 r., II OSK 1868/16, www.orzeczenia.nsa.gov.pl/cbo.search, [dostęp: 08.11.2019]; wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 30 października 2018 r., II OSK 1869/16, www.nsa.gov.pl/cbo/search, [dostęp: 14.09.2019] oraz wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 30 października 2018 r., II OSK 1870/16, www.nsa.gov.pl/cbo/search, [dostęp: 14.09.2019].

przykładem w tej mierze może być bowiem sytuacja, w której w takim akcie jako rodzice zostało wpisanych więcej niż dwie osoby⁶. Temu zagadnieniu poświęcone jest niniejsze opracowanie.

2. Pojęcie transkrypcji zagranicznego aktu stanu cywilnego

Bardziej szczegółowe rozważania na temat zagadnień objętych tytułem należy rozpocząć od pojęcia transkrypcji. Instytucja ta bowiem ma istotne znaczenie dla rozpatrywanej problematyki. W związku z tym konieczna wydaje się wzmianka o art. 104 p.a.s.c.⁷, który określa reguły dotyczące przeniesienia do polskiego rejestru zagranicznego dokumentu stanu cywilnego. Komentując ten przepis, wskazuje się, że ustawodawca – głównie za sprawą art. 104 ust. 2 p.a.s.c. – przesądził o definitywnym odrzuceniu teorii rejestracyjnej⁸. Zgodnie bowiem z nim, transkrypcja polega na wiernym i literalnym przeniesieniu treści zagranicznego dokumentu stanu cywilnego do polskiego rejestru, zarówno pod względem językowym, jak i formalnym, bez ingerencji w pisownię imion i nazwisk osób w tym akcie wskazanych. Konsekwencją transkrypcji jest powstanie polskiego aktu stanu cywilnego, nieróżniącego się treścią od aktu transkrybowanego. Akt ten wchodzi do obrotu prawnego na ogólnych zasadach⁹. Nie oznacza to jednak, iż z chwilą dokonania

- 6 Jak można mniemać, także i to zagadnienie będzie pojawiało się w tzw. praktyce coraz częściej. Zob. Elisabeth A. Sheff, *Multiple Parents Legally? We could be witnessing the end of the „Rule of Two”*, www.psychologytoday.com/us/blog/the-polgamorists-next-door/201711/multiple-parents-legally, [dostęp: 01.12.2019]. Jak bowiem stwierdziła autorka bloga współcześnie istnieją dwie grupy sprawiające, że kilkoro rodziców staje się problemem w skali międzynarodowej. Są to osoby korzystające z technik medycznie wspomaganey prokreacji oraz mniejszości seksualne.
- 7 Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego, tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 463.
- 8 Tak Piotr Kasprzyk, „Transkrypcja zagranicznych dokumentów stanu cywilnego” [w:] *Podręcznik urzędnika stanu cywilnego. t. I. Podstawowe instytucje prawa o aktach stanu cywilnego*, red. Piotr Kasprzyk (Lublin: Fundacja Instytut Naukowy im. Prof. Józefa Litwina, 2018), 166. Odnośnie do koncepcji natury prawnej transkrypcji (reprodukcyjnej oraz rejestracyjnej) zob. np. Michał Wojewoda, „Transkrypcja zagranicznych aktów stanu cywilnego” [w:] *System Prawa Prywatnego. Tom 20C. Prawo prywatne międzynarodowe*, red. Maksymilian Pazdan (Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, Instytut Nauk Prawnych PAN, 2015), 593-594.
- 9 Piotr Kasprzyk, Piotr Mostowik, Piotr Skubiszewski, „Transkrypcja zagranicznych dokumentów stanu cywilnego” [w:] *Przewodnik z zakresu*

transkrypcji obcy akt staje się polskim aktem stanu cywilnego¹⁰. Podnosi się także to, że fakt dokonania transkrypcji nie jest równoznaczne z uznaniem stosunku prawnego stwierdzonego w zagranicznym akcie. Nie tworzy on też powagi rzeczy osądzonej co do okoliczności w nim stwierdzonych¹¹. Celem transkrypcji jest zapewnienie aktualności wpisów dotyczących osób objętych polskim systemem rejestracji, tak aby nie zostały pominięte zmiany stanu cywilnego, do których doszło poza granicami Polski¹².

W związku z powyższym może powstać pytanie o granice dopuszczalności dokonywania transkrypcji przez kierownika urzędu stanu cywilnego (dalej: u.s.c.). Rzecz bowiem w tym, że poszczególne systemy prawne różnią się pomiędzy sobą (i to niejednokrotnie w sposób znaczący) w odniesieniu do zdarzeń podlegających rejestracji stanu cywilnego. Jedyne tytułem przykładu można wspomnieć, że ustawodawca brytyjski przewidział, dla rejestracji urodzenia dziecka, możliwość złożenia oświadczenia przez matkę (*the mother*), ojca (*the father*) albo przez innego rodzica (*the other parents*)¹³. Tymczasem w prawie polskim w akcie urodzenia dziecka wpisywane są dane rodziców, tj. ojca oraz matki. Przyjmuje się przy tym¹⁴, że ojcem jest mężczyzna, matką zaś

---

międzynarodowego obrotu prawnego dla urzędników stanu cywilnego, red. Piotr Kasprzyk (Warszawa-Toruń: Ministerstwo Sprawiedliwości, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Fundusz Sprawiedliwości, 2018), 166.

- 10 Tak Piotr Kasprzyk, „Transkrypcja zagranicznych dokumentów”, 166.
- 11 Maciej Zachariasiewicz, „Uznanie orzeczenia obcego sądu a transkrypcja zagranicznego aktu stanu cywilnego na przykładzie przysposobienia”, *Metryka. Studia z zakresu prawa osobowego i rejestracji stanu cywilnego*, nr 38 (2018): 38.
- 12 Piotr Kasprzyk, „Transkrypcja zagranicznych dokumentów”, 166 oraz powołane tam piśmiennictwo.
- 13 *The Registration of Births and Deaths (Amendment) (England and Wales). Statutory Instruments 2009 No. 2165. Made 5th August 2009.* www.legislation.gov.uk/uksi/2009/2165/made, [dostęp: 23.11.2019]. Zob. też § 7612 ust. c kalifornijskiego kodeksu rodzinnego, zgodnie z którym sąd może uznać za rodziców więcej niż dwie osoby. *Family Code – FAM – California, July 13, 1992.* www.leginfo.ca.gov/faces/code-sTOCSelected.xhtml, [dostęp: 01.12.2019].
- 14 W październiku 2018 r. pojawiły się co prawda rozstrzygnięcia dopuszczające transkrypcję zagranicznego aktu urodzenia, w którym jako rodzice figurują dwie osoby tej samej płci. Zob. m.in. wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 30 października 2018 r.: II OSK 1869/16; II OSK 1870/16, a także z dnia 10 października 2018 r., II OSK 2552/16. www.orzeczenia.nsa.gov.pl/cbo/search, [dostęp: 14.09.2019].

– kobieta¹⁵. Co więcej, można bronić zapatrywania, zgodnie z którym podstawową zasadą polskiego porządku prawnego jest macierzyństwo kobiety, a ojcem pozostaje mężczyzna i to niezależnie od sposobu ustalenia jego ojcostwa¹⁶. W konsekwencji, w przypadku wniosku o transkrypcję aktu urodzenia, w którym jako rodzice figurowałyby dwie osoby tej samej płci, należałoby przyjąć konieczność zastosowania klauzuli porządku publicznego w kierunku zakazującym. Podstawę w tej mierze stanowi art. 107 pkt 3 p.a.s.c.

Podobnych problemów może wystąpić w praktyce więcej. Jedyne celem ich zasygnalizowania trzeba wspomnieć o kwestii dopuszczalności transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia, w którym jako rodzic będzie figurowała osoba legitymująca się tzw. trzecią płcią. Do grupy kontrowersyjnych zagadnień należy też zasygnalizowany w tytule niniejszego opracowania problem dopuszczalności transkrypcji takiego aktu stanu cywilnego, w którym jako rodzice zostały wpisane więcej niż dwie osoby. Kwestia ta zostanie bliżej omówiona w dalszej części artykułu.

3. Problem ilości rodziców w akcie urodzenia dziecka

Na gruncie polskiego systemu prawa wydaje się nie budzić wątpliwości teza, że pojęcie rodziców jest równoznaczne z dwojgiem osób i to odmiennej płci. Uzasadnienie tego zapatrywania stanowi treść art. 18 Konstytucji RP¹⁷. Zgodnie bowiem z tym przepisem, małżeństwo rozumiane jako związek mężczyzny i kobiety, a ponadto rodzina, macierzyństwo oraz

---

Wątpliwości w tej mierze rozstrzyga jednak uchwała składu 7 sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 2 grudnia 2019 r., II OPS 1/19. www.orzeczenia.nsa.gov.pl/cbo/search, [dostęp: 6.12.2019]. Zob. też przypis 31.

- 15 Tak np. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 grudnia 2013 r., I CSK 146/13. www.sn.pl/sites/orzecznictwo/Orzeczenia3/1%20CSK%20146-13-1.pdf, [dostęp: 08.6.2019].
- 16 Szerzej zob. Janusz Gajda, „Kilka uwag na temat problematycznych rozstrzygnięć sądów administracyjnych dotyczących transkrypcji zagranicznych aktów urodzenia” [w:] *Ustroje – prawa człowieka – bezpieczeństwo – integracja europejska. Księga jubileuszowa z okazji 70 rocznicy urodzin profesora Jerzego Jaskierni*, red. Ryszard M. Czarny, Łukasz Baratyński, Paweł Ramiączek, Kamil Spryszak (Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2020), 324-336 oraz powoływane tam piśmiennictwo. W tym artykule poddano krytyce orzeczenia Naczelnego Sądu Administracyjnego dopuszczające możliwość transkrypcji zagranicznych aktów urodzenia, w których jako rodziców wpisano dwie osoby tej samej płci.
- 17 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 ze zm.

rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej. Jak trafnie zauważono w komentarzu do tego przepisu, skoro małżeństwo zostało określone jako związek mężczyzny i kobiety, to użycie liczby pojedynczej wyraźnie wskazuje, iż chodzi o związek jednej kobiety i jednego mężczyzny. Z małżeństwem Konstytucja łączy też pojęcia rodziny, macierzyństwa i rodzicielstwa¹⁸. Dodać ponadto trzeba, że art. 27 k.r.o.¹⁹ stanowi o zaspokajaniu potrzeb rodziny przez oboje małżonków, którą przez swój związek założyli²⁰. Również w k.r.o. ustawodawca, normując pochodzenie dziecka, posługiwał się liczbą pojedynczą, stanowiąc o matce dziecka (np. art. 61⁹ k.r.o.), a także jego ojcu, którym może być mąż matki (zwłaszcza art. 62 § 1 k.r.o.), mężczyzna, który uznał ojcostwo (art. 73 § 1 k.r.o.), jak również mężczyzna, który obcował z matką dziecka w tzw. okresie koncepcyjnym (art. 85 § 1 k.r.o.). Dodatkowo można nadmienić, że w art. 61¹⁰ § 1 k.r.o. a także w art. 61¹² § 1 – 5 k.r.o. jest wyraźnie mowa o kobiecie wpisanej do aktu urodzenia dziecka jako jego matka. Skoro tak, to zapewne logiczne jest stwierdzenie, że rozważając pojęcie rodziców na gruncie polskiego prawa można mówić o jednym mężczyźnie oraz jednej kobiecie. Natomiast próba „konstruowania” pojęcia rodziców w sposób odmienny niż zaprezentowany, powinna zostać zakwalifikowana jako niezgodna z obowiązującymi przepisami.

Rzecz jednak w tym, że niektórzy ustawodawcy ujęli rozpatrywane zagadnienie w sposób odmienny od przyjętego w polskim prawie. Przykładem w tej mierze może być prawo obowiązujące w Kolumbii Brytyjskiej (Kanada)²¹. W tej prowincji dopuszcza się bowiem możliwość podania w akcie urodzenia dziecka nawet czworga rodziców. Oddzielono przy tym pojęcie rodziców oraz dawcy (w przypadku zapłodnienia *in vitro*). Dopuszczono też możliwość zawarcia pisemnego porozumienia pomiędzy rodzicami a dawcą komórek rozrodczych, na mocy którego zgadza się on być rodzicem razem

-
- 18 Tak Bogusław Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz* (Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2009), 118. Por. też Marek Andrzejewski, „Świadczenia socjalne a obowiązki alimentacyjne członków rodziny w świetle zasady pomocniczości”, *Praca z Zabezpieczenie Społeczne*, nr 11 (2019) 22
- 19 Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 2086.
- 20 Por. Krzysztof Pietrzykowski [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. Krzysztof Pietrzykowski (Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2018), 9-10. Zob. też art. 21 pkt 22 projektu Kodeksu rodzinnego Rzecznika Praw Dziecka, zgodnie z którym rodziną jest już wspólnota obejmująca samych małżonków.
- 21 *Family Law Act – Province of British Columbia on Nov. 23. 2011*. www.bc.laws.ca/civix/document/id/complete/statreg/11025_01, [dostęp: 08.11.2019].

z potencjalną matką biologiczną i osobą pozostającą z nią w małżeństwie lub związku o takim charakterze²². We wspomnianej kanadyjskiej prowincji funkcjonują też standardowe formularze aktów urodzenia, odpowiadające nadmienionym uprzednio unormowaniom. Stwarzają one możliwość wpisania więcej niż dwojga rodziców do aktu urodzenia dziecka. Również w Kanadzie, tym razem w prowincji Ontario, istnieje możliwość sądowego przeprowadzenia procedury wpisu do aktu urodzenia, np. dwóch matek i ojca²³.

Wobec istnienia za granicą takich możliwości, jak już wzmiankowane, nie powinien budzić zdziwienia fakt złożenia w polskim u.s.c. wniosku o transkrypcję aktu urodzenia dziecka, zawierającym wpis np. dwóch kobiet oraz mężczyzny jako rodziców dziecka. Co więcej, wnioskodawcą będzie zapewne obywatel Polski, któremu z różnych względów może zależeć na dokonaniu transkrypcji takiego aktu. Jak się w związku z tym wydaje, realne jest zaistnienie różnorodnych sytuacji. Jedynie tytułem przykładu można wspomnieć o następujących: (1) wnioskodawcą jest kobieta, która urodziła dziecko, (2) wniosek składa obywatelska polska wpisana do aktu urodzenia dziecka, urodzonego przez jej partnerkę, (3) wniosek złożył mężczyzna (polski obywatel) będący dawcą komórek rozrodczych w procedurze medycznie wspomaganą prokreacją, który zgodził się być rodzicem wpisanym w akcie urodzenia

-
- 22 Jednakże w przypadku, w którym dziecko urodziło się nie w wyniku zastosowania procedur medycznie wspomaganą prokreacją wówczas rodzicami dziecka są: matka, która je urodziła i biologiczny ojciec (jest nim „osoba płci męskiej”). Zob. postanowienia części 3 („Rodzicielstwo”), dział 2 („Określanie rodzicielstwa”).
- 23 Z doniesień medialnych wynika, iż pierwszy raz miało to miejsce w styczniu 2007 r. Zob. *Wielu rodziców w akcie urodzenia*, wPolityce.pl. Wiadomości z Polski i ze świata, opublikowano 15 lutego 2014 r. www.wpolityce.pl/gwiazdy/96776-wielu-rodzicow-w-akcie-urodzenia, [dostęp: 06.11.2019]. Aktualnie można zauważyć, iż żądanie wpisania do aktu urodzenia dziecka staje się coraz częstsze w niektórych państwach. Patrz np. Lois M. Collins, *A three – parents birth certificate? It’s becoming more common*, DeseretNews, Apr.23.2016. www.deseret.com/2016/4/23/20587112/a-three-parent-birth-certificate-it-s-becoming-more-common#governments-and-individuals-are-increasingly-the-listing-of-three-parents-on-a-childs-certificate, [dostęp: 01.12.2019]. Co więcej, wskazuje się, że im bardziej współczesny świat będzie się zmieniać, tym częściej będziemy spotykać w akcie urodzenia pary tej samej płci oraz więcej niż dwóch rodziców. Tak: *3 Parents on a Birth Certificate*. www.3parentsonbirthcertificate.weebly.com/about.html, [dostęp: 01.12.2019].

dziecka²⁴. Warto wobec tego rozważyć, jak powinien postąpić kierownik u.s.c. w jednym ze wspomnianych przypadków.

4. Postępowanie kierownika u.s.c. przy transkrypcji

W przypadku otrzymania przez kierownika u.s.c. wniosku, o którym była poczyniona uprzednio wzmianka, powinien on, przed przystąpieniem do dokonania czynności niezbędnych do transkrypcji, wpiery ustalić, czy otrzymany dokument został wydany przez właściwy organ w państwie jego wystawienia i nie budzi wątpliwości jego autentyczność. Niezbędne jest też sprawdzenie, czy jest on uznawany w tym państwie za dokument stanu cywilnego i ma moc dokumentu urzędowego. Zgodnie bowiem z art. 104 ust. 3 p.a.s.c. transkrypcji podlega tylko ten akt, który spełnia wspomniane uprzednio wymagania.

W dalszej kolejności kierownik u.s.c. powinien rozważyć, czy transkrypcja jest dopuszczalna z uwagi na brzmienie art. 107 pkt 3 p.a.s.c. W tym celu niezbędne będzie ustalenie skutków jakie wywoła zastosowanie obcych regulacji w przypadku dokonania transkrypcji. Kolejnym krokiem jest określenie podstawowych zasad polskiego porządku prawnego w danej mierze. Następnie kierownik u.s.c. powinien porównać skutki zastosowania obcego prawa z podstawowymi zasadami porządku prawnego RP. Na koniec zaś ciąży na nim podjęcie decyzji o dokonaniu transkrypcji albo jej odmowie w zależności od wyników wspomnianego poprzednio porównania²⁵.

Przystępując do analizy wspomnianych „powinności”, istniejących po stronie kierownika u.s.c., można wpiery stwierdzić, że konsekwencją transkrybowania omawianego zagranicznego aktu urodzenia będzie wprowadzenie go do obrotu prawnego wskutek powstania polskiego aktu stanu cywilnego, który nie różni się treścią od aktu transkrybowanego. Dlatego właśnie kierownik u.s.c. powinien ustalić treść obowiązujących w omawianej materii (tj. w sferze pochodzenia dziecka) polskich regulacji, a następnie stwierdzić, czy mogą one zostać uznane za podstawowe zasady polskiego porządku prawnego. Sam bowiem fakt odmienności obcych uregulowań

---

24 Z genetycznego punktu widzenia zresztą nim jest. Podobnie jak kobieta, która urodziła dziecko, o ile od niej pochodzą komórki rozrodcze.

25 Por. Janusz Gajda, „Klauzula porządku publicznego w prawie o aktach stanu cywilnego z 29 września 1986 r. oraz z 28 listopada 2014 r.”, *Administracja. Teoria – dydaktyka – praktyka*, nr 4 (2015): 14; Kazimierz Zawada, „Klauzula porządku publicznego w prawie prywatnym międzynarodowym (na tle orzecznictwa Sądu Najwyższego w sprawach z zakresu prawa rodzinnego i spadkowego)”, *Nowe Prawo*, nr 5 (1979): 79. Analogiczne reguły postępowania wejdą w grę także i w innych przypadkach, np. w razie transkrypcji aktu urodzenia, w którym jako rodziców wskazano dwie osoby tej samej płci.

od polskich nie musi stwarzać podstawy do zastosowania klauzuli porządku publicznego. Wobec powyższego kierownik powinien – znając rodzime regulacje w tej mierze – rozważyć, czy funkcjonująca w polskim prawie zasada, zgodnie z którą w akcie urodzenia wpisywane są dane ojca (mężczyzny) oraz matki (kobiety), bez możliwości wpisania innych jeszcze osób, stanowi podstawową zasadę polskiego porządku prawnego, uzasadniającą – zgodnie z art. 107 pkt 3 p.a.s.c. – odmowę dokonania transkrypcji.

Jak można sądzić, do obrony jest zapatrywanie, zgodnie z którym reguła, iż w akcie urodzenia dziecka jako rodzice są wpisywane tylko dwie osoby (odmiennej płci), stanowi podstawową zasadę polskiego porządku prawnego i w związku z tym uzasadnia odmowę dokonania transkrypcji. Za takim stanowiskiem przemawiają głównie regulacje zawarte w Konstytucji RP oraz w k.r.o. Była o nich mowa już uprzednio. Unormowania zamieszczone zaś w p.a.s.c., dotyczące rejestracji stanu cywilnego, w tym urodzenia, są swego rodzaju „pochodną” tych ustaw²⁶. Zauważyć przy tym trzeba, że – jak to już poprzednio wspomniano – przepisy Konstytucji oraz k.r.o. wprost stanowią o ojcu i matce w liczbie pojedynczej. Nie dopuszczają w tej mierze żadnych wyjątków. Powinno się zaliczyć je do reguł określających fundamentalne zasady polskiego porządku prawnego, chociażby z uwagi na miejsce ich usytuowania. Przecież nadrzędny charakter Konstytucji w polskim porządku prawnym nie może budzić wątpliwości²⁷. Również nie należy kwestionować fundamentalnego znaczenia k.r.o. wśród ustaw normujących materię prawa rodzinnego²⁸. Można dodatkowo nadmienić o doniosłości wspomnianych unormowań w sferze ustalania pochodzenia dziecka. W związku z tym, nie powinno być podważane fundamentalne znaczenie omawianej zasady dla polskiego porządku prawnego. Dodatkowo, jeżeli wśród kryteriów stosowania klauzuli porządku publicznego wymienia się sprzeczność obcej regulacji

- 26 W piśmiennictwie nadmieniono również o „odwzorowaniu” w p.a.s.c. podstawowych zasad prawa materialnego. Tak Piotr Mostowik, „Głosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 10 października 2018 r. (sygn.. akt II OSK 2552/16)”, *Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego*, nr 4 (2019): 134.
- 27 Zob. art. 8 ust. 1 oraz art. 87 ust. 1 Konstytucji RP. Jak się ponadto przyjmuje, w drugim ze wspomnianych przepisów przesądzone zostało także wzajemne położenie aktów normatywnych względem siebie. Zostały one bowiem wymienione w porządku hierarchicznym, w którym Konstytucja zajmuje pozycję zwierzchnią. Tak Piotr Winczorek, *Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku* (Warszawa: Liber, 2008), 200.
- 28 Por. np. Tadeusz Smoczyński, „Zagadnienia wprowadzające” [w:] *System Prawa Prywatnego. Tom 11. Prawo rodzinne i opiekuńcze*, red. Tadeusz Smoczyński (Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2014), 50.

z własnym i aktualnym porządkiem prawnym²⁹, to łatwo chyba zauważyć, iż także i te kryteria są w rozpatrywanym przypadku spełnione.

Przyjęcie powyższej tezy za trafną powinno skutkować odmową dokonania przez kierownika u.s.c. transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia, w którym jako rodzice wpisane zostały więcej niż dwie osoby. Poczyniona uwaga odnosi się również do przypadku transkrypcji unormowanej w art. 104 ust. 5 p.a.s.c. jako obligatoryjna, a więc w razie spełnienia wskazanych w tym przepisie przesłanek, czyli m.in. wówczas, gdy z wnioskiem wystąpiłby obywatel polski. Trzeba jednak stanowczo podkreślić, że obligatoryjność transkrypcji nie świadczy o możliwości (dopuszczalności) dokonywania jej bez względu na sprzeczność z podstawowymi zasadami polskiego porządku prawnego. Mówiąc inaczej, fakt, iż ustawodawca w art. 104 ust. 5 p.a.s.c. wprost nie odwołał się do klauzuli porządku publicznego, nie oznacza, że kierownik u.s.c. może (powinien) dokonywać obligatoryjnej transkrypcji, nie zważając na wspomniane uprzednio zasady. Nie do przyjęcia jest wykładnia, zgodnie z którą art. 104 ust. 5 p.a.s.c. miałby wyłączać zastosowanie art. 107 pkt 3 p.a.s.c. jako *lex specialis*. W przeciwnym wypadku sens wprowadzenia do p.a.s.c. przepisów odwołujących się do podstawowych zasad polskiego porządku prawnego stanąłby pod wielkim znakiem zapytania. Przecież wystarczyłoby wówczas, aby z wnioskiem o transkrypcję wystąpił obywatel polski, a kierownik u.s.c. „bezkrytycznie” (tzn. nie zważając na nadmienione zasady) jej dokonywał. Byłoby więc możliwe np. transkrybowanie zagranicznego aktu małżeństwa osób tej samej płci, zawartego za granicą przez obywatela polskiego. Nie trzeba chyba przekonywać, iż taka praktyka pozostawałaby w sprzeczności z konstytucyjnymi regulacjami dotyczącymi małżeństwa³⁰.

Analizując powyższe zagadnienia trzeba zauważyć, iż argumentów za dokonywaniem rozpatrywanych transkrypcji (wbrew istniejącym polskim unormowaniom) mogło dostarczać orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego. Ostatnimi bowiem czasy ten Sąd zaczął się opowiadać za dopuszczalnością transkrypcji aktów urodzenia, w których jako rodzice figurują dwie osoby tej samej płci³¹. Nie rozwijając już szerzej tych kwestii,

---

29 Odnośnie do tych kryteriów zob. np. Maciej Zachariasiewicz, „Klauzula porządku publicznego” [w:] *System Prawa Prywatnego. Prawo prywatne międzynarodowe. Tom 20A*, red. Maksymilian Pazdan (Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2014), 484 i n. W dawniejszym piśmiennictwie patrz np. Mieczysław Sośniak, *Klauzula porządku publicznego w prawie międzynarodowym prywatnym* (Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1961), 113 i n.

30 Zwłaszcza chodzi o art. 18 Konstytucji RP.

31 Patrz uzasadnienia powoływanych uprzednio wyroków Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 10 października 2018 r., II OSK 2552/16 oraz z dnia 30 października 2018 r.: II OSK 1868/16, II OSK 1869/16

jako że były one przedmiotem odrębnych opracowań³², chciałbym jedynie podkreślić, iż nie wydają się przekonujące argumenty, według których odmowa transkrypcji w takim wypadku jest naruszeniem prawa do obywatelstwa (ma ono według Naczelnego Sądu Administracyjnego stanowić jakoby swego rodzaju „metaprawo”, przed którym powinny ustąpić inne prawa). Właściwszy jest bowiem pogląd, że istnieje możliwość uzyskania tego obywatelstwa bez dokonywania transkrypcji, skoro według art. 1138 k.p.c.³³ zagraniczne dokumenty urzędowe mają moc dowodową na równi z polskimi dokumentami. Dodatkowo Sąd Najwyższy w uchwale składu 7 sędziów z dnia 20 listopada 2012 r. stwierdził, że zagraniczny akt stanu cywilnego stanowi wyłączny dowód zdarzeń w nich stwierdzonych także wtedy, gdy nie został wpisany do polskich ksiąg stanu cywilnego³⁴. Jestem również przeciwnikiem nadmiernego szermowania pojęciem dobra dziecka. Zdecydowanie nie kwestionując znaczenia tej zasady, twierdząc wszakże, iż nie może ona stać się podstawą (uzasadnieniem) do naruszania innych, fundamentalnych zasad polskiego porządku prawnego³⁵.

---

i 1870/16. Sytuacja powinna ulec zmianie za sprawą wspomnianej w 14 przypisie uchwały składu 7 sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 2 grudnia 2019 r., II OPS 1/19. W uchwale tej stwierdzono bowiem, że przepis art. 104 ust. 5 p.a.s.c. i art. 107 pkt 3 p.a.s.c. w związku z art. 7 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r., poz. 1792) nie dopuszcza transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia dziecka, w którym jako rodzice wpisane są osoby tej samej płci. Tak więc następstwa dopuszczenia transkrypcji aktu z osobami tej samej płci jako rodzicami byłyby zagrożeniem dla spójności polskiego prawa.

- 32 Zob. w tej mierze zwłaszcza Mostowik, „Glosa”, 132 i n.; idem, *Problem rejestracji w polskich aktach urodzenia pochodzenia dziecka od „rodziców jedнопłciowych” na tle orzecznictwa sądów administracyjnych w 2018 r.*, (Warszawa: Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, 2019), 9 i n. www.iws.gov.pl/wp-content/uploads/2019/03/IWS-P.-Mostowik-problem-rejestracji.pdf, [dostęp: 07.6.2019].
- 33 Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 1460 ze zm.
- 34 III CZP 58/12. www.sn.pl/Sites/orzecznictwo/Orzeczenia2/III%20CZP%2058-12.pdf, [dostęp: 08.11.2019].
- 35 Odmiennie stanowisko zajął Naczelny Sąd Administracyjny stwierdzając w uzasadnieniu wyroku z dnia 10 października 2018 r. (II OSK 2552/16), że wskazany w art. 104 ust. 5 p.a.s.c. obowiązek transkrypcji, realizowany wyłącznie w celu ochrony praw dziecka, poprzez

Nie jest też tak, że międzynarodowe konwencje miałyby jakoby nakładać na Polskę obowiązek dokonywania omawianych transkrypcji. Co więcej, to właśnie w nich można odnaleźć argumenty przemawiające przeciwko dokonywaniu tej czynności. Jak bowiem podniesiono w piśmiennictwie, przepis art. 7 Konwencji o prawach dziecka z dnia 20 listopada 1989 r.³⁶ stanowi m.in. o prawie do poznania przez dziecko swoich rodziców, przez których umawiające się państwa z pewnością nie rozumiały drugiej osoby tej samej płci. Ponadto, analizując art. 8 ust. 2 tej Konwencji można dojść do przekonania, że za pobawienie tożsamości można uznać zignorowanie w akcie urodzenia faktu stosunków rodzinnych, tj. od kogo dane dziecko może pochodzić, a więc od kobiety i mężczyzny³⁷.

Podniesione argumenty znajdują też zastosowanie w przypadku aktów urodzenia, o których jest mowa w niniejszym opracowaniu. Nie sądzę bowiem, by umawiające się państwa zgadzały się na obejmowanie pojęciem rodziców więcej niż dwóch osób. To samo dotyczy pozbawienia tożsamości dziecka wskutek „zniękształcania” jego pochodzenia w następstwie wpisania do jego aktu urodzenia trzech czy czterech osób, z których np. dwie są płci żeńskiej a jedna męskiej.

Dodatkowo można odwołać się do opinii doradczej Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 10 kwietnia 2019 r. w sprawie *Menneson* przeciwko Francji (wyrok z dnia 26 czerwca 2014 r., skarga nr 65182/11)³⁸, w której stwierdzono m.in., że w świetle art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z dnia 4 listopada 1950 r.³⁹ prawo krajowe powinno przewidywać możliwość prawnego uznania relacji pomiędzy dzieckiem urodzonym przez surogatkę a kobietą wpisaną w zagranicznym akcie urodzenia jako jego matka. Uznanie to nie musi jednak polegać na zarejestrowaniu jej jako matki dziecka w aktach stanu cywilnego. Można więc wnioskować o braku obowiązku wpisywania do aktu urodzenia dwóch kobiet jako matek danego dziecka.

---

umożliwienie mu poświadczenia jego tożsamości, nie stoi w sprzeczności z podstawowymi zasadami polskiego porządku prawnego.

36 Dz. U. z 1991 r., Nr 120, poz. 526 ze zm.

37 Tak Mostowik, „Glosa”, 139.

38 Podano za „Biuletyn Europejski” 2019, nr 4. www.nsa.gov.pl/biuletyn-europejski.php, [dostęp: 08.11.2019]. Zob. też: Ministerstwo Sprawiedliwości. Najnowsze orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach polskich 10 kwietnia 2019 r. www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/najnowsze-orzeczenia-etpcz-w-sprawach-polskich-04-2019, [dostęp: 08.11.2019].

39 Dz. U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284.

Przywołane uprzednio argumenty dotyczą co prawda bezpośrednio krytyki zajmowanego przez Naczelny Sąd Administracyjny stanowiska, zgodnie z którym dopuszczalna jest transkrypcja zagranicznego aktu urodzenia określającego jako rodziców dwie osoby tej samej płci. Nie zmienia to jednak faktu, iż mogą one w pełni znaleźć zastosowanie także w odniesieniu do omawianej materii, tj. transkrypcji aktów urodzenia zawierających większą niż dwie liczbę osób jako rodziców dziecka. Nie odnoszą się bowiem tylko do pierwszego ze wspomnianych przypadków transkrypcji, ale mają bardziej uniwersalne znaczenie. Jest tak tym bardziej, że przecież w razie dopuszczenia możliwości wpisania do aktu urodzenia jako rodziców więcej niż dwóch osób, siłą rzeczy będziemy mieli do czynienia z osobami tej samej płci.

5. Podsumowanie

Reasumując zawarte w niniejszym opracowaniu rozważania trzeba stanowczo stwierdzić, że dokonywanie transkrypcji zagranicznych aktów urodzenia, w których jako rodzice zostało wpisane więcej niż dwie osoby, należy uznać za niedopuszczalne. Taka transkrypcja jest bowiem sprzeczna z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej, wynikającymi z unormowań, które mają w tej mierze znaczenie fundamentalne (tj. z Konstytucji oraz k.r.o.)⁴⁰. W związku z tym należy ponownie zaakcentować, że zgodnie z polskimi unormowaniami rodzicami dziecka mogą być jedynie kobieta (matka) i mężczyzna (ojciec). Aby rozpatrywana transkrypcja stała się ewentualnie dopuszczalna, niezbędne byłoby przeprowadzenie zmian – i to daleko sięgających – w aktualnie obowiązujących przepisach. Gruntownej weryfikacji musiałby zostać przy tym poddany m.in. art. 18 Konstytucji RP, a także przepisy k.r.o. dotyczące ustalenia pochodzenia dziecka. Takie innowacje poczytuję jednak zdecydowanie za nieuzasadnione. Osobiście bowiem, czemu dawałem wyraz we wcześniejszych publikacjach⁴¹, nie jestem zwolennikiem zmian, których główne (czasem jedyne) uzasadnienie stanowi potrzeba (a może nawet niekiedy rzekoma potrzeba) „unowocześniania” polskiego prawa pod hasłem dostosowywania go do wymogów współczesności. Nie jest też pożądanym (ani też zresztą wymaganym) „ślepe” naśladowanie innych państw w tej mierze, jak również, wspomniane

---

40 Istotne wsparcie dla bronionego w niniejszym artykule stanowiska stanowi przywoływana już uprzednio (zob. przypis 14 oraz 31) uchwała składu 7 sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 2 grudnia 2019 r. W uzasadnieniu tej uchwały skład orzekający stanowczo stwierdził, że „nie jest możliwe wpisanie w polskim akcie stanu cywilnego zamiast ojca dziecka, „rodzica”, który nie jest mężczyzną, gdyż taka transkrypcja byłaby sprzeczna z podstawowymi zasadami polskiego porządku prawnego”.

41 Zob. chociażby przypis 2.

na wstępie, bezkrytyczne spełnianie, rozmaitych zresztą, oczekiwań różnych (niekoniecznie stanowiących większość) grup społecznych.

Bibliografia

- 3 Parents on a Birth Certificate. www.3parentsonbirthcertificate.weebly.com/about.html.
- Andrzejewski Marek, „Świadczenia socjalne a obowiązki alimentacyjne członków rodziny w świetle zasady pomocniczości”, *Praca i Zabezpieczenie Społeczne*, nr 11 (2019): 21-28. DOI: 10.33226/032-6186.2019.11.3.
- Banaszak Bogusław, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2009.
- Collins Lois M., „A three – parents birth certificate? It’s becoming more common”, *Deseret News*, 23 April 2016. www.deseret.com/2016/4/23/20587112/a-three-parent-birth-certificate-it-s-becoming-more-common#governments-and-individuals-are-increasingly-gruppling-with-changes-in-family-including-listing-of-three-parents-on-a-childs-certificate.
- Gajda Janusz, „Kilka słów o braku potrzeby „nadażania” za wszelką cenę przez polskie prawo rodzinne” [w:] *Prawo rodzinne i spadkowe wobec współczesnych zjawisk technologicznych i społecznych*, red. Jakub M. Łukasiewicz, Mariusz Załucki, 21-32. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2018.
- Gajda Janusz, „Kilka uwag na temat problematycznych rozstrzygnięć sądów administracyjnych dotyczących transkrypcji zagranicznych aktów urodzenia” [w:] *Ustroje – prawa człowieka – bezpieczeństwo – integracja europejska. Księga jubileuszowa z okazji 70 rocznicy urodzin Profesora Jerzego Jaskierni*, red. Ryszard M. Czarny, Łukasz Baratyński, Paweł Ramiączek, Kamil Spryszak, 323-336. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2020.
- Gajda Janusz, „Klauzula porządku publicznego w prawie o aktach stanu cywilnego z 29 września 1986 r. oraz z 28 listopada 2014 r.”, *Administracja. Teoria – dydaktyka – praktyka*, nr 4 (2015): 5-46.
- Kantor-Kozdrowicki Piotr, „Racjonalność ustawodawcy jako paradygmat nauk prawnych”, *Folia Iuridica Universitatis Wratislaviensis*, vol. 7 (2018): 95-109. DOI: 10.23734/FIUW.2018.1.95.110.
- Kasprzyk Piotr, Piotr Mostowik, Piotr Skubiszewski, „Transkrypcja zagranicznych dokumentów stanu cywilnego” [w:] *Przewodnik z zakresu międzynarodowego obrotu prawnego dla urzędników stanu cywilnego*, red. Piotr Kasprzyk, 165-190. Warszawa-Toruń: Ministerstwo Sprawiedliwości, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Fundusz Sprawiedliwości, 2018.

- Kasprzyk Piotr, „Transkrypcja zagranicznych dokumentów stanu cywilnego” [w:] *Podręcznik urzędnika stanu cywilnego. t. I. Podstawowe instytucje prawa o aktach stanu cywilnego*, red. Piotr Kasprzyk, 165-168, Lublin: Fundacja Instytut Naukowy im. Prof. Józefa Litwina, 2018.
- Łączkowska-Porawska Małgorzata, *Heteroseksualność i monogamiczność małżeństwa jako stosunku prawnego*. Warszawa: Instytut Nauk Prawnych PAN, 2019.
- Mizielińska Joanna, Justyna Struzik, Agnieszka Król, *Różnym głosem. Rodziny z wyboru w Polsce*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2017.
- Mostowik Piotr, „Glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 10 października 2018 r. (sygn.. akt II OSK 2552/16)”, *Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego*, nr 4 (2019): 132-148.
- Mostowik Piotr, *Problem rejestracji w polskich aktach urodzenia pochodzenia dziecka od „rodziców jednoptciowych” na tle orzecznictwa sądów administracyjnych w 2018 r.*, Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2019. www.iws.gov.pl/wp-content/uploads/2019/03/IWS-P.-Mostowik-problem-rejestracji.pdf.
- Pietrzykowski Krzysztof [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. Krzysztof Pietrzykowski, 3-84. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2018.
- Sheff Elisabeth A., *Multiple Parents Legally? We could be witnessing the end of the „Rule of Two”*. www.psychologytoday.com/us/blog/the-polyamoristis-next-door/201711/multiple-parents-legally.
- Smyczyński Tadeusz, „Zagadnienia wprowadzające” [w:] *System Prawa Prywatnego. Tom 11. Prawo rodzinne i opiekuńcze*, red. Tadeusz Smyczyński, 1-26. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2014.
- Sośniak Mieczysław, *Klauzula porządku publicznego w prawie międzynarodowym prywatnym*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1961.
- Urodził się chłopiec, który ma „troje rodziców”. *Przyszedł na świat dzięki metodzie MST*. www.tvnmeteo.tvn24.pl/informacje-pogoda/swiat.27/urodzil-sie-chlopiec-ktory-ma-troje-rodzicow-288428.1.0.html.
- Wielu rodziców w akcie urodzenia*, wPolityce.pl. Wiadomości z Polski i ze świata, opublikowano 15 lutego 2014 r. www.wpolityce.pl/gwiazdy/96776-wielu-rodzicow-w-akcie-urodzenia.
- Winczorek Piotr, *Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku*, Warszawa: Liber, 2008.
- Wojewoda Michał, „Transkrypcja zagranicznych aktów stanu cywilnego” [w:] *System Prawa Prywatnego. Tom 20C. Prawo prywatne międzynarodowe*, red. Maksymilian Pazdan, 116-142. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, Instytut Nauk Prawnych PAN, 2015.
- Maciej Zachariasiewicz, „Klauzula porządku publicznego” [w:] *System Prawa Prywatnego. Prawo prywatne międzynarodowe. Tom 20A*, red. Maksymilian Pazdan, 469 – 508. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2014.

Zachariasiewicz Maciej, „Uznanie orzeczenia obcego sądu a transkrypcja zagranicznego aktu stanu cywilnego na przykładzie przysposobienia”, *Metryka. Studia z zakresu prawa osobowego i rejestracji stanu cywilnego*, nr 2 (2018): 31-46.

Zawada Kazimierz, „Klauzula porządku publicznego w prawie prywatnym międzynarodowym (na tle orzecznictwa Sądu Najwyższego w sprawach z zakresu prawa rodzinnego i spadkowego)”, *Nowe Prawo*, nr 5 (1979): 73-79.